

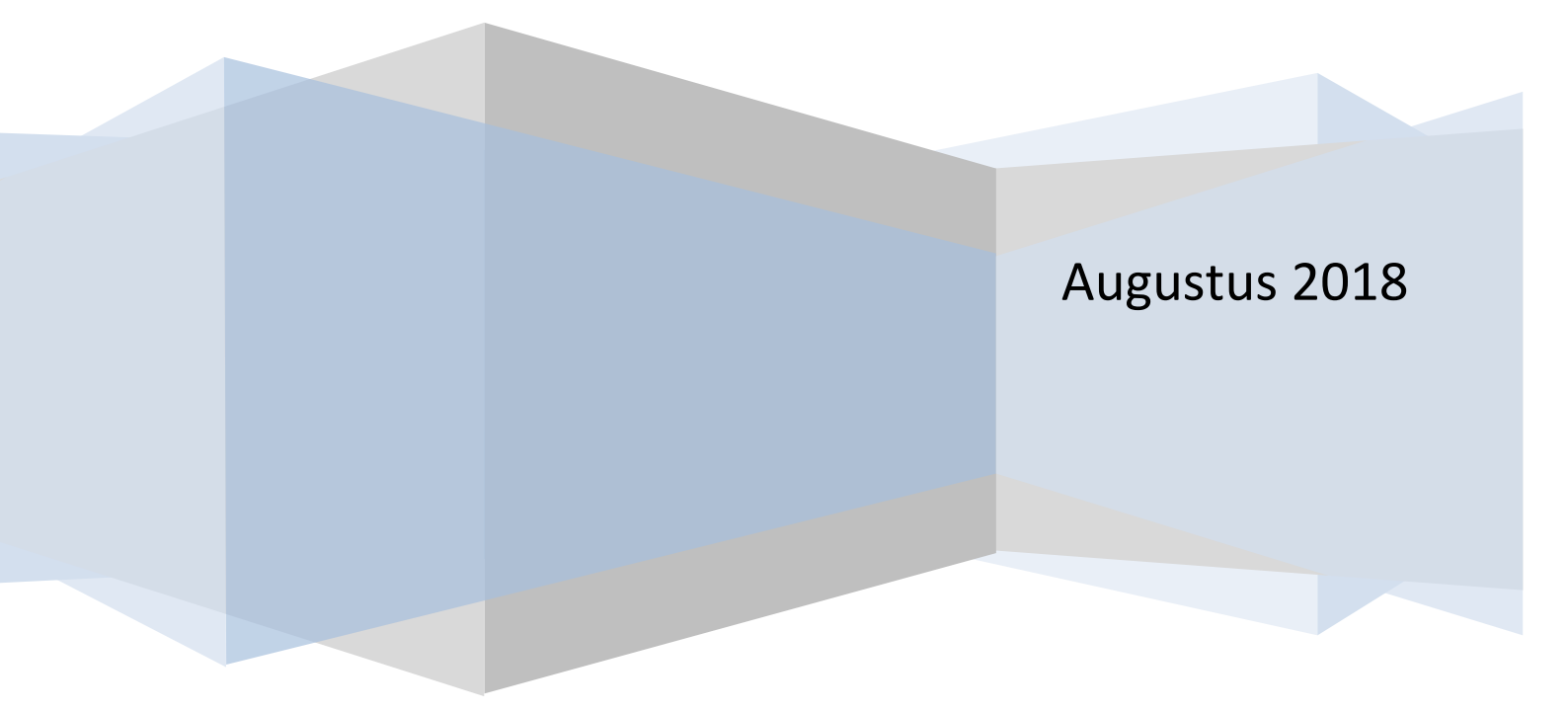
Alle begaafde leerlingen actief

Manda Hulshof

Studentnummer 2095719

Master EN richting Leren

Specialisatie Begaafdheid

Augustus 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
Voorwoord	5
Hoofdstuk 1. Probleemanalyse	6
1.1 Onderzoeksschool.....	6
1.2 Vooronderzoek	7
1.3 Probleemstelling	9
1.4 Doelstelling	9
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader	10
2.1 Wat is hoogbegaafdheid?	10
2.2 Onderwijsbehoefte	11
2.3 Levelwerk.....	13
2.4 Selecteren van leerlingen	15
2.5 Onderzoeksvraag:.....	15
2.6 Deelvragen:	15
Hoofdstuk 3. Onderzoeksstrategie.....	16
3.1 Procedure	16
3.2 Kwaliteit van het onderzoek	16
3.3 Ethische aspecten	18
Hoofdstuk 4. Data-analyse en resultaten.....	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Deelvraag 1	19
4.3 Deelvraag 2	20
4.4 Deelvraag 3	21
4.5 Deelvraag 4	22
4.6 Beoordeling door focusgroep	23
Hoofdstuk 5. Conclusies en discussie	24
5.1 Conclusie	24
5.2 Aanbevelingen.....	24
5.3 Reflectie.....	26
Nawoord.....	28
Literatuurlijst	29

Bijlagen	32
Bijlage 1: Lege enquête vooronderzoek.....	32
Bijlage 2: Eerste ontwerp	34
Bijlage 3: Lege enquête stroomschema's.....	35
Bijlage 4: Contact met professional	36
Bijlage 5: Uiteindelijke ontwerp	36
Bijlage 6: Uitwerking enquête	37

Samenvatting

Om hoogbegaafde leerlingen te motiveren is meer nodig dan alleen goed materiaal om mee te werken. Om leerlingen op hun eigen niveau aan te kunnen spreken, zal er naar de individuele leerling gekeken moeten worden. Sommige leerlingen zullen worden uitgedaagd op een enkel vakgebied en andere leerlingen op alle vakgebieden. Op de onderzoeksschool vinden (hoog)begaafde leerlingen uitdaging in Levelwerk (Kuipers, 2013). Een voordeel van deze methode is dat ook leerlingen op een enkel vakgebied uitgedaagd kunnen worden. De vraag hierbij is hoe deze leerlingen hiervoor worden geselecteerd. Middels een vooronderzoek bleek dit de probleemstelling van de onderzoeksschool te zijn.

Voor dit onderzoek is er een ontwerp ontwikkeld waarmee leerlingen geselecteerd kunnen worden om met Levelwerk te kunnen gaan werken. Door eerst de methodes onder de loep te nemen en te bekijken hoe zij sterke leerlingen willen uitdagen, zijn de IB-er en ik tot enkele criteria gekomen. Deze criteria hebben we in een stroomdiagram gezet. Hierbij worden korte krachtige vragen gesteld die enkel met een 'ja' of een 'nee' beantwoord kunnen worden (flowchart, z.d.). Op deze manier kan de onderzoeksschool eenvoudig bekijken wie er in aanmerking komt voor Levelwerk. Echter zo eenvoudig bleek het niet te zijn. Na het in de praktijk uitgeprobeerd te hebben en na het contact met een professional werden we getipt om de CITO uitslagen ook in deze stroomdiagram mee te nemen. Door niet alleen naar de laatste resultaten te kijken, maar ook naar de voorgaande jaren te kijken, worden onderpresteerders nu ook geselecteerd om mee te doen. Er zullen hierbij wel eerst hiaten opgelost moeten worden, maar onderpresteerders zijn in beeld gebracht en er wordt aan gewerkt om leerlingen op hun eigen niveau aan te spreken.

Met een stroomschema is zeker niet alles in één keer opgelost. Er zal ook naar de individuele leerling gekeken worden. Er zijn uitzonderingen bij leerlingen: elke leerling is uniek en ze passen niet allemaal in het stroomschema.

Voorwoord

Hoe komt het dat de meeste scholen in Nederland wel oog hebben voor leerlingen met een leerachterstand, maar weinig oog hebben voor (hoog)begaafde leerlingen?

Tijdens enkele studiedagen op de basisschool waar ik werk, werd ik gegrepen door de bovenstaande vraag. Scholen doen er van alles aan om alle 'CITO resultaten' te verbeteren. Hierdoor worden (hoog)begaafde leerlingen vergeten. Zij 'presteren' al goed en vallen dus qua cijfers niet op. Doordat ik in die tijd een (hoog)begaafde leerling in de klas had, werd ik gemotiveerd om te bekijken wat er in deze leerling speelt en leeft. Op school ging het goed met deze leerling. Echter thuis had hij woede-uitbarstingen omdat hij het op school saai vond. Ik zocht contact met deze leerling om hem te leren kennen en om hem te begeleiden. Het feit dat ik deze leerling (h)erkende gaf het vertrouwen om met hem te mogen werken. Steeds meer leerde ik wat hij graag wilde en hoe hij het leerproces zag. Ik wilde steeds meer leren over (hoog)begaafdheid. Om deze reden en met het oog op de Wet passend onderwijs (OCW, z.d.) ben ik begonnen aan de Master EN bij Fontys OSO. Alle leerlingen hebben recht op onderwijs dat aansluit op hun mogelijkheden en beperkingen.

Voorafgaand aan het onderzoek heb ik mij afgevraagd waar binnen de school een hulpvraag ligt met betrekking tot het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Zelf heb ik wel ideeën wat er binnen de onderzoeksschool verbeterd zou kunnen worden. Echter, ik wil graag de leerkrachten eigenaarschap geven en bij hun draagvlak creëren zodat de gehele school betrokken is bij dit onderzoek. Zo ben ik eerst gestart met een vooronderzoek.

Hoofdstuk 1. Probleemanalyse

1.1 Onderzoeksschool

De onderzoeksschool is een kleine dorpsschool met ongeveer 110 leerlingen. De leerlingen zijn verdeeld in 8 groepen, zijnde 4 combinatieklassen. Op de onderzoeksschool wordt onder andere in verschillende differentiatieniveaus gewerkt en zo is er oog voor alle leerlingen. Na het invoeren van de wet op passend onderwijs (SLO, Passend onderwijs) wil de onderzoeksschool dan ook passend onderwijs bieden aan alle leerlingen en aansluiten op de mogelijkheden van iedere leerling, zo ook de (hoog)begaafde leerling. Er is op de onderzoeksschool geen beleid voor (hoog)begaafde leerlingen. Wanneer het blijkt dat leerlingen (hoog)begaafd zijn, zal het onderwijs hierop aangepast worden. (Hoog)begaafde leerlingen beschikken over leereigenschappen waardoor zij de basis lesstof sneller beheersen dan reguliere leerlingen. Wanneer zij mee zouden doen met de reguliere lesstof zullen zij zich gaan vervelen en wellicht de les verstoren (Drent & van Gerven, 2012).

Op de onderzoeksschool zitten geen gediagnosticeerde (hoog)begaafde leerlingen. Leerlingen die op dit moment bovengemiddeld scoren en enkele gedragingen/leereigenschappen van (hoog)begaafdheid laten zien, worden op de onderzoeksschool gekenmerkt als (hoog)begaafde leerlingen. Dat zijn 2 à 3 leerlingen per combinatiegroep. Enkele leerlingen vallen op omdat ze uitblinken op alle vakgebieden. Andere leerlingen vallen op omdat zij op een enkel vakgebied uitblinken.

Sinds 2014 is de onderzoeksschool bezig om (hoog)begaafde leerlingen in beeld te krijgen. De onderzoeksschool wil graag deze leerlingen aanspreken op hun eigen niveau, zodat er aan onderwijsbehoeften tegemoet wordt gekomen en zodat deze leerlingen optimaal tot ontwikkeling kunnen komen. Na een teamscholing¹ over (hoog)begaafdheid en het aanschaffen van het DHH (Digitaal Handelingsprotocol voor Hoogbegaafdheid) (Gerven & Drent, Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid, 2004) zouden leerkrachten zicht kunnen hebben op welke leerlingen (hoog)begaafd kunnen zijn. Het DHH is een signalerings- en begeleidingsinstrument. Op dit moment wordt het DHH niet ingezet. Binnen een leerling-bespreking wordt op dit moment kort met de IB-er (Intern Begeleider) overlegd of een leerling meer uitdaging naast de reguliere lesstof aan zou kunnen.

Het is belangrijk dat er in de lessen, voor (hoog)begaafde leerlingen, aandacht is voor het ontwikkelen van het creatief en hoger denken. Uitdagende leerstof voor (hoog)begaafde leerlingen zal moeten aansluiten op het gebied van hun interesses en talenten; ze werken op hun eigen niveau (Van Gerven, 2011). Daarom is aan het begin van schooljaar (2017/2018) de methode Levelwerk (Kuipers, 2013) aangeschaft. Levelwerk is een methode die los staat van alle andere methodes. Levelwerk biedt (hoog)begaafde leerlingen een aparte leerlijn, een aanvullende verrijkinglijn aan. (Kuipers, 2013). Er is onder andere voor Levelwerk gekozen omdat deze methode ook de mogelijkheden biedt om begaafde leerlingen die slechts in een enkel vak uitblinken- zoals bijvoorbeeld rekenen- alleen de uitdaging op het gebied van rekenen aan te bieden.

Binnen de onderzoeksschool wordt per groep in verschillende instructieniveaus gewerkt. De (hoog)begaafde leerlingen hoeven niet alle instructielessen volledig mee te doen. Na ongeveer 5 minuten instructie kunnen de (hoog)begaafde leerlingen zelf aan de slag met het ingekorte werk. Op

¹ Deze teamscholing werd in vijf ochtenden verdeeld over het schooljaar gegeven door Bureau Wolters.

dit moment wordt de overige tijd van de leerlingen gevuld met Levelwerk (Kuipers, 2013). De onderzoeksschool heeft geen ervaring hoe met deze methode om te gaan.

1.2 Vooronderzoek

De probleemstelling van dit onderzoek is tot stand gekomen door middel van een vooronderzoek. In het vooronderzoek is de onderzoeker op zoek gegaan naar de behoefte van de onderzoeksschool middels een schriftelijke enquête (Bijlage 1). Deze schriftelijke enquête is via de mail onder de respondenten/leerkrachten verspreid. Er is voor deze manier gekozen zodat iedereen afzonderlijk van elkaar de lijst kon invullen. Via deze weg kunnen de respondenten elkaar minimaal beïnvloeden; dit is bevorderlijk voor de resultaten (Peet & Everaert, 2013). Deze schriftelijke enquête bestaat uit gesloten en open vragen. Het verwerken van open vragen wordt doorgaans als relatief lastig beschouwd omdat dit veel tijd kost (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). Daar het in dit onderzoek om 5 respondenten gaat, zijn open vragen in dit vooronderzoek wel haalbaar. Open vragen geven de onderzoeker veel informatie en het geeft de respondenten de vrijheid om een eigen mening te geven (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011).

De gesloten vragen zijn in dit vooronderzoek stellingen die met een cijfer (schaal 1 tot 10, 1 is niet goed, 10 is heel goed) beantwoord kunnen worden. Er is bij het opmaken van de vragen gelet op: neutrale formulering, eenvoudige en heldere taal en een overzichtelijke lay-out (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011) (Peet & Everaert, 2013).

De antwoorden van de schaalvragen zijn in het volgende tabel verwerkt. De respondenten hebben zichzelf een cijfer gegeven bij de gesloten schaalvragen.

Enquête vraag	Leerkracht A	Leerkracht B	Leerkracht C	Leerkracht D	Leerkracht E	Gemiddelde score
In hoeverre kan jij een (hoog)begaafde leerling herkennen?	7	6	7	7	7	<u>6.8</u>
In hoeverre weet jij hoe je een (hoog)begaafde leerling het best kunt begeleiden?	6	6	4	7	6	<u>5.8</u>
In hoeverre is de organisatie in de klas zo geregeld dat er tijd is voor instructie/evaluatie voor (hoog)begaafde leerling?	6	2	3	7	2	<u>4</u>
Welk cijfer geef jij het materiaal dat beschikbaar is voor de (hoog)begaafde leerling?	8	8	8	8	6	<u>7.6</u>
Gebruik jij het DHH?	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	

Bij iedere gesloten vraag werd nog een open vraag gesteld, namelijk: wat gaat er goed en waar heb jij nog behoefte aan? De behoeftes vanuit de open vragen zijn hieronder verzameld.

Waar is nog behoefte aan?	Hoe vaak genoemd
Kennis over onderpresteren	3
Tijd voor instructie/evaluatie/begeleiding	10
Compacten	1
Eigen inbreng leerlingen	3
Clusteren van (hoog)begaafde leerlingen	3
Zelfstandigheid leerlingen	1
DHH, werking hiervan	3
Eenduidige aanpak	7

In dit vooronderzoek geven de respondenten aan dat ze (hoog)begaafde leerlingen kunnen herkennen en begeleiden. Het materiaal waarmee de (hoog)begaafde leerlingen kunnen werken scoort voldoende.

Zoals bovenstaande tabel laat zien, zijn diverse behoeftes meer dan vijf keer (aantal respondenten) genoemd. Dit geeft aan dat met deze behoefte op meerdere vragen beantwoord is. Het blijkt uit bovenstaande tabel dat de respondenten behoefte hebben aan tijd voor instructie, begeleiding en evaluatie voor de (hoog)begaafde leerlingen. Dit valt onder timemanagement. Daarnaast geven de respondenten aan dat ze behoefte hebben aan een eenduidige aanpak binnen de onderzoeksschool.

Om helder te krijgen wat de respondenten met 'eenduidige aanpak' bedoelen, heeft de onderzoeker de respondenten gevraagd om te noteren wat zij verstaan onder eenduidige aanpak. Hieronder bevinden zich de meningen over de eenduidige aanpak. Om elkaar niet te beïnvloeden hebben de respondenten deze ook afzonderlijk van elkaar beantwoord.

	Eenduidige aanpak
Leerkracht A	Gezamenlijke afspraken om te doorlopen van signalering tot en met didactische aanpak op het gebied van verrijking en verdieping. Dezelfde aanpak binnen school, zodat alle leerkrachten op dezelfde manier met de leerlingen werken.
Leerkracht B	Welke leerlingen werken met geheel of gedeeltelijk met Levelwerk? Welke compact route voor welk kind zodat ze voldoende tijd hebben om aan Levelwerk te werken?
Leerkracht C	Jaarplanning: wanneer beginnen aan een blok? Compacten: in alle groepen gelijk voor alle vakgebieden. Hoe gaan we evalueren? Levelwerk op het rapport?
Leerkracht D	Helder welke leerlingen in aanmerking komen voor Levelwerk? Wanneer werken leerlingen aan Levelwerk? Hoe Levelwerk begeleiden en wanneer?
Leerkracht E	Wie mag er met Levelwerk werken? Zijn er afspraken omtrent het werken met Levelwerk? Wanneer mogen leerlingen dit doen? Op welke manier wordt er begeleid met Levelwerk?

In de open vragen kwam duidelijk naar voren dat leerkrachten op zoek zijn naar een eenduidige aanpak voor (hoog)begaafde leerlingen. Daarmee bedoelen zij onder andere dat alle leerkrachten op dezelfde manier omgaan met (hoog)begaafde leerlingen en welke (hoog)begaafde leerlingen in aanmerking komen voor Levelwerk.

De resultaten uit het vooronderzoek zijn met het team besproken. Hierbij is besloten dat de IB-er de organisatorische hulpvragen binnen de groepen zal aanpakken. Daarnaast is gevraagd of het onderzoek zich kan richten op de eenduidige aanpak van (hoog)begaafde leerlingen binnen de onderzoeksschool zodat het voor alle leerkrachten duidelijk is welke (hoog)begaafde leerlingen in aanmerking komen om met Levelwerk (Kuipers, 2013) te werken.

1.3 Probleemstelling

Daar er op de onderzoeksschool geen eenduidige aanpak is voor (hoog)begaafde leerlingen vragen de leerkrachten zich af welke leerlingen er in aanmerking komen om met Levelwerk te gaan werken. In dit onderzoek zal gekeken worden welke eenduidige aanpak er nodig is om te bepalen welke leerlingen met Levelwerk gaan werken.

1.4 Doelstelling

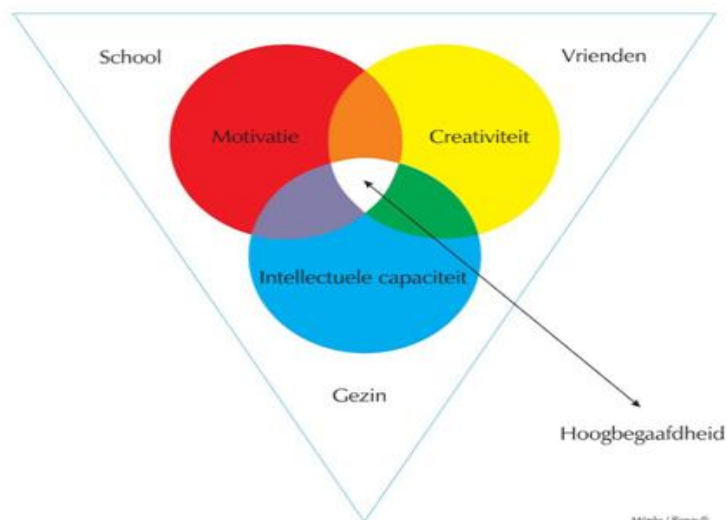
Het doel van dit onderzoek is om voor de leerkrachten helder te krijgen welke leerlingen met Levelwerk gaan werken zodat (hoog)begaafde leerlingen tot een optimale ontwikkeling komen en leerkrachten op dezelfde manier leerlingen selecteren voor Levelwerk.

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

Om duidelijk te maken welke leerlingen als (hoog)begaafde leerlingen worden gezien, wil ik toelichten door middel van onderstaande theorie. Daarnaast zal er gekeken worden wat (hoog)begaafde leerlingen nodig hebben om met Levelwerk (Kuipers, 2013) aan de slag te gaan en hoe Levelwerk leerlingen selecteert. Dit om helder te krijgen hoe een eenduidige aanpak opgebouwd moet worden.

2.1 Wat is hoogbegaafdheid?

Er bestaat voor hoogbegaafdheid geen duidelijke definitie. Binnen de opleiding is vaak gesproken over en gewerkt met (hoog)begaafde leerlingen. Door de ervaringen die daarbij zijn opgedaan, kan ik mij het beste vinden in de onderstaande theorie waarin Van Gerven (2011,p.10) Renzulli citeert: 'Begaafdheid is de interactie tussen drie aanlegfactoren; een bovengemiddelde intelligentie, een hoog niveau van taakgerichtheid en een hoog niveau van creativiteit.' Om het bovenstaande kracht bij te zetten voegt Mönks aan de theorie van Renzulli de omgevingsfactoren toe: het gezin, ontwikkelingsgelijken/vrienden en de school. Hierdoor ontstaat het zogenoemde triadisch interdependentiemodel.

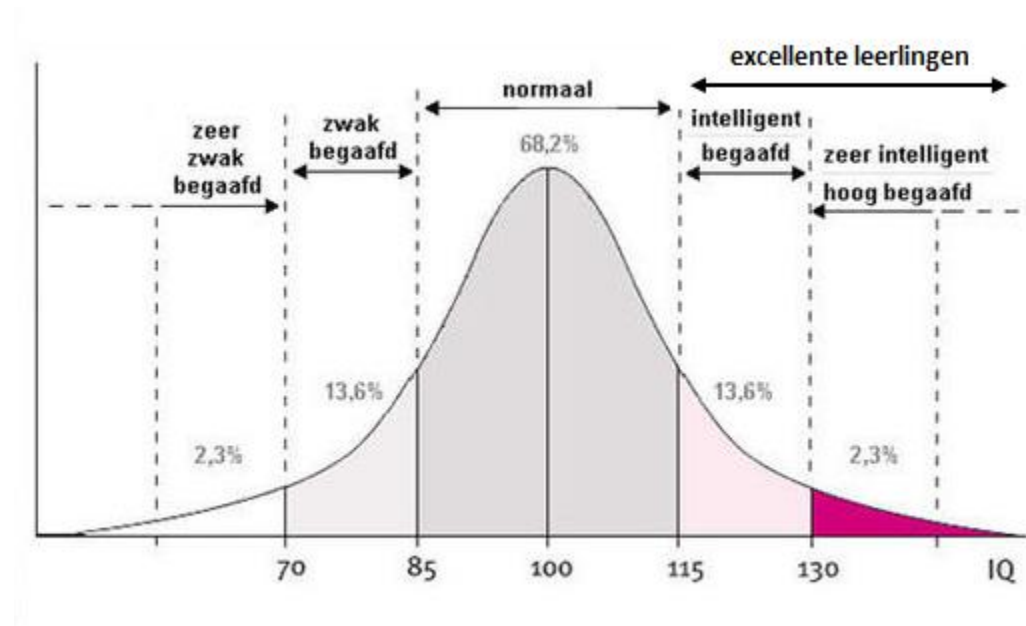

Figuur 1; Triadisch interdependentiemodel Renzulli/Mönks (Mönks & Ypenburg, 1995)

Wanneer deze drie aanlegfactoren in balans zijn, spreekt men van hoogbegaafdheid. De aanlegfactoren; motivatie, creativiteit en de intellectuele capaciteit worden versterkt/gestimuleerd door omgevingsfactoren: school, vrienden en gezin. Wanneer de motivatie en creativiteit niet aanwezig zijn dan spreekt men van hoogintelligent (Toorenborg, 2005). Creativiteit kan pas tot uiting komen wanneer er ook gelegenheid wordt geboden om deze te tonen (Van Gerven, 2012 p.19). Het is dus belangrijk dat de leerlingen op de onderzoeksschool de gelegenheid of ruimte krijgen om te ervaren wat zij kunnen. Voldoende doorzettingsvermogen en taakgerichtheid is nodig om iets wat je interesseert tot een goed einde te brengen. Deze interesse kan zowel binnen als buiten de schoolse

context zichtbaar zijn (Kieboom, 2015). Vandaar dat de omgevingsfactoren school, vrienden en gezin van belang zijn.

De onderzoeksschool wil de (hoog)begaafde leerlingen uitdagen met Levelwerk. In de normaalverdeling van figuur 2 is te zien dat het om ongeveer 16% van de leerlingen gaat, de excellente leerlingen.

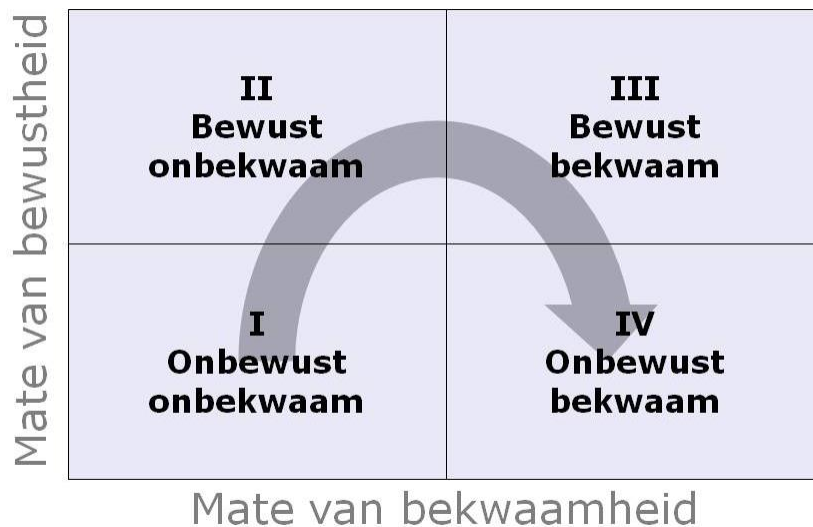
figuur 2; Normaalverdeling van intelligentie (Bekker)

Welke onderwijsbehoeftes hebben deze (hoog)begaafde leerlingen? Op welke manier leren zij en hoe worden zij uitgedaagd?

2.2 Onderwijsbehoefte

Wanneer er naar de leereigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen wordt gekeken, zien we dat de top drie is gevuld met het volgende: is snel van begrip, maakt grote denk- en leerstappen en beschikt over een goed geheugen (Drent & van Gerven, 2012). Hieruit maak ik op dat deze leerling niet veel instructie en herhaling nodig heeft om leerzaken te begrijpen. Hierdoor zal de leerling sneller door de reguliere leerstof gaan. De reguliere leerstof zal worden verkort; dit wordt compacten genoemd. Door te compacten wordt de leerstof voor (hoog)begaafde leerlingen zinvoller (Drent S. , 2011). In de praktijk ziet de onderzoeksschool dat er in de lesmethodes regelmatig de lesdoelen worden herhaald middels verschillende opdrachten. De meeste methodes geven zelf advies hoe leerkrachten een les kunnen compacten en welke opdrachten er overgeslagen kunnen worden. Bronkhorst & Drent (2001) geven twee redenen waarom compacten van het reguliere leerstofaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen nodig is. Als eerste willen we, aansluiten bij de leereigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen. Ten tweede wil je tijd vrij maken voor het werken aan verrijkingsopdrachten. Met verrijking wordt bedoeld dat leerlingen gestimuleerd worden om over hun eigen (leer)grenzen heen te gaan. Wanneer leerlingen over hun eigen leergrenzen heen

gaan, zullen de leerlingen gaan werken in de zone van de naaste ontwikkeling (Van Gerven, 2011). Hierbij denk ik aan de cyclus van bekwaamheid (NLP-Groningen, z.d.). Wanneer je iets nieuws wilt leren ben je onbewust onbekwaam of al bewust onbekwaam; je weet nog niet hoe het verloopt. Daarna wordt jij je ervan bewust dat je iets niet kan. Wanneer je blijft oefenen, word je vanzelf bewust bekwaam, waarna na verdere oefening vervolgens iets automatisch gaat. Dan ben je onbewust bekwaam. Dit is een leerproces. (Hoog)begaafde leerlingen doorlopen dit proces vaak niet. Bij deze leerlingen lukt het vaak meteen en wanneer iets niet gelijk lukt, is opgeven een makkelijkere optie voor hen.

figuur 3; Model van onbewust onbekwaam naar bewust bekwaam (NLP-Groningen, z.d.)

"Leren is je iets eigen maken, tot beheersing komen van kennis en vaardigheid waar je dat in een eerder stadium nog niet kon" (Termeer, 2011, p. 88). Hoogbegaafde leerlingen kunnen grotere denkstappen maken, waardoor ze sneller presteren. Dit wil nog niet zeggen dat ze zomaar alles weten. Het leren wordt ervaren door de cyclus te volgen (Termeer, 2011). Wanneer leerlingen zich veilig en welkom voelen, leren ze het best (Kuipers J. , 2016). Hoogbegaafde leerlingen moeten verrijkt worden om tot leren te komen en niet alleen om te presteren. Dit brengt mij tot de zelfdeterminatie theorie van Deci & Ryan (2000). Leren en presteren zal tot uiting komen wanneer de drie psychologische basisbehoeftes zijn vervuld. Vanuit een goede relatie tussen leerkracht en leerling weet een leerkracht wat een leerling aankan. Samen bekijken ze wat er nodig is om de leerling tot leren te brengen. De leerling ervaart veiligheid en autonomie waardoor de leerling succeservaring zal opdoen en zich competent zal voelen (Deci & Ryan, 2000). Binnen het proces van 'Onbewust onbekwaam' naar 'onbewust bekwaam' zal de leerling frustratie tegenkomen. Door in deze fase juist de drie psychologische basisbehoeftes te vervullen, hoeft frustratie niet negatief te zijn. De leerling zal leren wat leren is.

Bovenstaande theorie maakt duidelijk welke leerlingen als (hoog)begaafd worden gezien en hoe zij leren. Duidelijk is dat (hoog)begaafde leerlingen instructie en begeleiding nodig hebben waardoor zij zich veilig genoeg voelen om zich te ontwikkelen en te ontplooiën. Dit brengt mij tot de volgende vraag; Hoe selecteert en werkt Levelwerk met (hoog)begaafde leerlingen?

2.3 Levelwerk

Levelwerk is geschikt voor (hoog)begaafde en slimme leerlingen met een goede werkhouding. Binnen Levelwerk wordt er aandacht gegeven aan executieve functies en metacognitieve vaardigheden door creatieve, technische, sociale en kunstzinnige opdrachten uit te voeren. (Levelwerk, 2015)

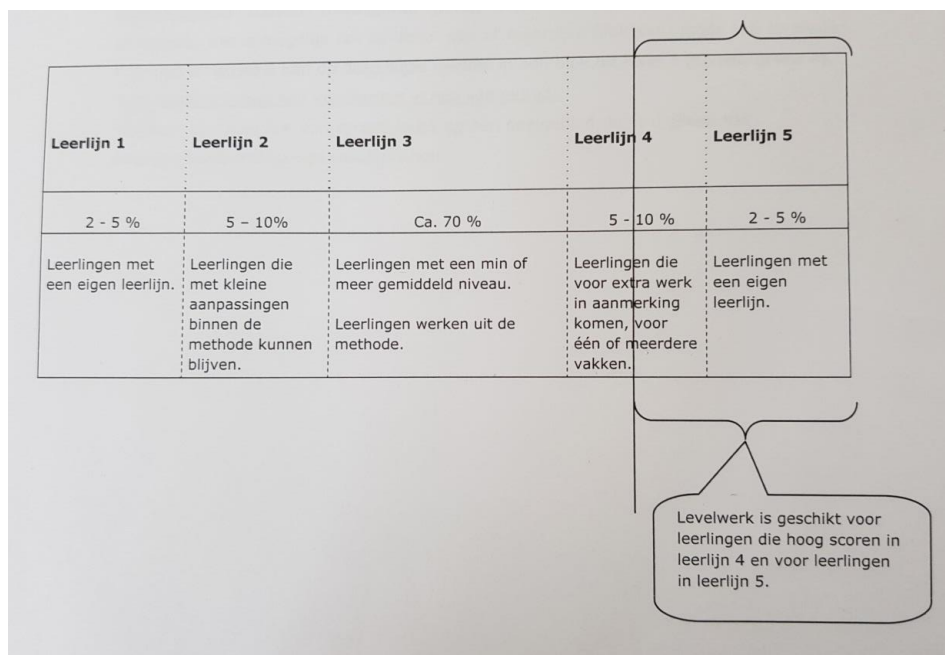
Levelwerk (Kuipers, 2013) neemt de Taxonomie van Bloom (Termeer, 2011) -het model van de Amerikaanse onderwijspsycholoog Bloom- als uitgangspunt voor verrijkingsonderwijs.

figuur 4; Taxonomie van Bloom (SLO, Taxonomie van Bloom, 2018)

Bloom onderscheidt in feite twee soorten denken. Binnen de eerste soort, het lagere orde denken, vallen de vaardigheden 'onthouden, begrijpen en toepassen'. Deze manier van denken gebruiken we onder andere wanneer we de gegeven informatie herhalen en samenvatten. (Hoog)begaafde leerlingen maken vaak gebruik van het hogere orde denken, de leerling zal dan de les bijvoorbeeld 'analyseren, evalueren of creëren' (SLO, Taxonomie van Bloom, 2018). Het is daarom van belang dat leerkrachten lessen en opdrachten voor deze leerlingen aanbieden binnen deze orde van denken om hen op het juiste denkniveau aan te spreken en 'in beweging te krijgen'. Levelwerk maakt hiermee duidelijk dat het gebruik van Levelwerk qua denkniveau aansluit (hogere orde denken) op de behoefte van hoogbegaafde leerlingen. Het selecteren van deze leerlingen laat Levelwerk op de volgende manier zien.

Kuipers (2013) beschrijft in de algemene handleiding dat er verschillende differentiaties zijn in een jaargroep. Hij verdeelt de leerlingen binnen vijf leerlijnen. Onderstaand figuur laat zien welke leerlijnen dat zijn.

Figuur 5; Leerlijnen Levelwerk (Kuipers, 2013)

In dit figuur wordt duidelijk dat Levelwerk geschikt is voor de leerlingen uit Leerlijn 4 en 5. Leerlijn 4 (beschrijft Kuipers, 2013), is bedoeld voor intelligente leerlingen die naast de methode nog aanvullend werk kunnen maken. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op een enkel vakgebied, maar zeker op verschillende vakgebieden. In Leerlijn 5 zitten, zoals Kuipers (2013) beschrijft, de zeer intelligente en (hoog)begaafde leerlingen. Deze leerlingen volgen een eigen leerlijn op een aantal gebieden. In Leerlijn 5 worden de (hoog)begaafde leerlingen bedoeld. Met de theorie uit het begin van dit hoofdstuk is duidelijk wie daarmee bedoeld wordt. De meeste respondenten uit het vooronderzoek geven aan dat zij (hoog)begaafde leerlingen kunnen herkennen. Het valt mij op dat Leerlijn 4 en 5 overeen komen met de normaalverdeling van de intelligentie zie figuur 2. Leerlijn 4 geeft niet specifiek weer welke leerlingen voor extra werk in aanmerking komen.

Levelwerk gaat bij het compacten en verrijken uit van twee leerlijnen. Zij noemen die de meerwerkers en de hoogwerkers. Dit is vergelijkbaar met de eerste en tweede leerlijn zoals Van Gerven beschrijft (Van Gerven, 2011). Voor de meerwerkers blijft het methodewerk het belangrijkste. Kuipers stelt dat er steeds na iedere toets bekeken moet worden wat het scoringspercentage van de leerling is. Wanneer deze >90% scoort is deze manier van werken prima. Blijft deze score dan kunnen de leerkrachten in de toekomst nog meer werk compacten. Wanneer de leerling een keer uitvalt, vraag dan naar de reden hoe dit komt, vaak is er dan een bijspijker oefening nodig (Kuipers J. , 2017).

Bovenstaande theorie laat zien welke leerlingen als (hoog)begaafd worden gezien en hoe deze leerlingen leren. Hierbij weten de leerkrachten nog niet hoe zij leerlingen op dezelfde, eenduidige, manier leerlingen kunnen selecteren voor Levelwerk.

2.4 Selecteren van leerlingen

Op zoek naar selecteren van (hoog)begaafde leerlingen verwijzen meerderen bronnen naar het diagnosticeren van (hoog)begaafde leerlingen. Hiermee worden de leerlingen die op een enkel vakgebied uitdaging nodig hebben, uitgesloten. De eenduidigheid waarnaar de onderzoeksschool op zoek is, is duidelijkheid van het selecteren van leerlingen voor Levelwerk (Kuipers, 2013).

Welke manieren zijn er om leerlingen te selecteren? Wanneer weet een leerkracht dat een leerling behoefte heeft aan extra uitdaging? Een kind kan ook pas beginnen met leren fietsen als het kind zijn evenwicht onder controle heeft, dus wanneer het kind stabiel genoeg is met lopen en glijden (SLO, 2009). Zo kan een leerling ook pas aan de getallenlijn t/m 1000 beginnen als de getallenlijn t/m 100 beheerst wordt (SLO, 2009). Een leerling moet eerst iets kunnen voordat het toe is aan het volgende. De leerlijnen en doelen in het onderwijs maken voor de leerkracht duidelijk wanneer een leerling toe is aan iets nieuws. Tegenwoordig staan de doelen per jaargroep ook in de methodes die het onderwijs gebruikt. Het zou fijn zijn wanneer leerkrachten een soort lijst of schema kunnen gebruiken waarmee zij leerlingen kunnen selecteren voor Levelwerk. Dit zou praktisch inzetbaar zijn en kan de leerkrachten duidelijkheid bieden bij het selecteren van leerlingen. Dit brengt mij tot de volgende onderzoeksvraag.

2.5 Onderzoeksvraag:

Op welke eenduidige manier kunnen leerkrachten op de onderzoeksschool leerlingen selecteren om te werken met Levelwerk?

2.6 Deelvragen:

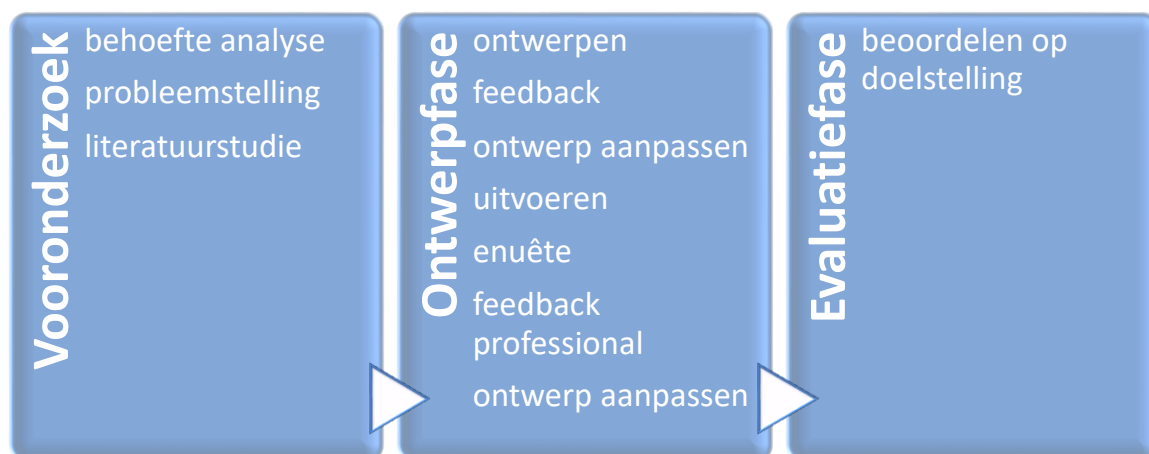
- Hoe selecteren de methodes leerlingen die in aanmerking komen om te compacten?
- In welk ontwerp kunnen de criteria van verschillende lesmethodes verwerkt worden?
- Wat is de mening van de leerkrachten over het ontwerp?
- Wat is de mening van een professional over het ontwerp?

Hoofdstuk 3. Onderzoeksstrategie

3.1 Procedure

Er is in dit onderzoek gekozen voor een ontwerponderzoek. Een nieuw of een verbeterd ontwerp maken is het doel van een ontwerponderzoek. Bij een ontwerponderzoek worden praktijk en theorie met elkaar gecombineerd. Het vastgestelde probleem komt voort uit de praktijk en het ontwerp komt voort uit resultaten van nieuw theoretisch onderzoek. Dit ontwerp zal weer in de praktijk getoetst worden (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011).

In dit onderzoek zal er een ontwerp worden gemaakt om te bekijken hoe de onderzoeksschool leerlingen kan selecteren om met Levelwerk te werken (ontwerponderzoek in de praktijk). Het ontwerponderzoek kent 2 kernen: ontwerpen en onderzoeken (Berg & Kouwenhoven, 2008). Een ontwerponderzoek combineert de praktijk en theorie en dient een bruikbaar product op te leveren. Het ontwerponderzoek bevat drie fases: vooronderzoek, ontwerpfase en een evaluatiefase (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). Voor dit onderzoek ziet het er als volgt uit.

figuur 6; Fases ontwerponderzoek (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011)

3.2 Kwaliteit van het onderzoek

Bij dit kwalitatief onderzoek zal de beleving en de bruikbaarheid van het ontwerp worden getoetst door medeonderzoekers zodat het ontwerp een oplossing zal bieden aan het praktijkprobleem. Binnen dit onderzoek wordt data verzameld vanuit leerkrachten en lesmethodes. Hiervoor worden verschillende methodes gebruikt: enquête, documentonderzoek en focusgroep interview. Daarnaast zal er nog feedback gevraagd worden aan een medewerker van het onderwijsbureau dat ook de studiedagen verzorgd heeft op de onderzoeksschool. Dit onderwijsbureau werkt veel samen met de onderzoeksschool op het gebied van (hoog)begaafdheid. Een van de medewerkers zal feedback geven op het ontwerp dat gemaakt wordt. Hiermee wordt de triangulatie toegepast zodat het onderzoek nauwkeuriger en betrouwbaarder is (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011).

De leerkrachten die aan het onderzoek meewerken worden gezien als medeonderzoekers. Zij dienen in dit onderzoek ruimte te krijgen om het ontwerp goed te kunnen bekijken en om er mee te oefenen zodat zij ook mee kunnen beslissen over de koers van dit onderzoek (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). Aan dit onderzoek zullen 5 leerkrachten meewerken. Zij hebben in het vooronderzoek afzonderlijk van elkaar bepaald waar de behoeftes liggen binnen het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Daarnaast zijn deze leerkrachten de personen die het uiteindelijke onderwerp in de praktijk zullen gaan inzetten en uitproberen.

Alvorens er een ontwerp gemaakt kan worden, zal eerst worden bekeken hoe methodes leerlingen selecteren die in aanmerking komen om te compacten. Dit zal door middel van een document onderzoek gedaan worden. Deze uitkomsten zal ik samen met de IB-er omschrijven naar duidelijke criteria om leerlingen te selecteren. Er zal vervolgens gekeken worden in welk ontwerp deze criteria passen. Van hieruit zal er een ontwerp gemaakt worden. Dit ontwerp zal leidraad bieden voor leerkrachten om leerlingen te selecteren voor Levelwerk. Het ontwerp zal gemaakt worden in samenwerking met de IB-er.

Na het ontwerpen krijgen leerkrachten zicht op het eerste ontwerp door middel van een focusgroep interview. Tijdens een vergadering mogen leerkrachten een eerste feedback geven op het ontwerp. Er wordt nog niet inhoudelijk op het ontwerp ingegaan omdat de leerkrachten elkaar kunnen beïnvloeden op het gehele ontwerp. De vragen die hierbij gesteld kunnen worden, zijn: Is het leesbaar? Begrijpen jullie hoe het ontwerp gelezen moet worden?

Naar aanleiding van dit focusgroep interview zal er een tweede ontwerpfase plaatsvinden. Het ontwerp zal worden aangepast zodat de leerkrachten dit in de praktijk kunnen uitvoeren.

In de ontwerpfase mogen de leerkrachten door middel van een enquête via de mail feedback geven op het ontwerp in de praktijk. Er is voor een enquête gekozen zodat de leerkrachten dit op een zelf te bepalen tijd kunnen invullen. Op deze manier zal er kwalitatief een goede respons komen die niet beïnvloed is door meningen van anderen. Dit is dan weer bevorderlijk voor de resultaten (Peet & Everaert, 2013). Tijdens de enquête wordt onder andere gevraagd naar de bruikbaarheid van het ontwerp en of het ontwerp de eenduidigheid biedt waar de leerkrachten naar op zoek zijn.

Vervolgens zal het contact met het onderwijsbureau worden voorbereid. Er is gekozen om in dit stadium contact te zoeken met het onderwijsbureau omdat de bruikbaarheid van het ontwerp al is getest. Hierdoor zullen er wellicht specifieke vragen ontstaan. Het contact zal per email gebeuren. Op deze manier kan de medewerker van het onderwijsbureau zelf bepalen wanneer hij tijd reserveert voor zijn medewerking aan dit onderzoek. In de mail zal met name naar de mening worden gevraagd over het ontwerp en de inhoud hiervan.

Het ontwerp zal nu voor de derde keer worden aangepast. De feedback vanuit de enquête en van het onderwijsbureau zullen worden meegenomen binnen deze aanpassing.

Nu volgt de evaluatiefase. Middels een focusgroep interview zal naar het eindontwerp worden gekeken en krijgt de focusgroep tijd om vragen te stellen. Tijdens deze evaluatiefase wordt de feedback vanuit de enquête besproken. Tevens zal de feedback van het onderwijsbureau met de focusgroep besproken worden.

De deelvragen worden op de volgende manier beantwoord:

- Deelvraag 1: Hoe selecteren de methodes leerlingen die in aanmerking komen om te compacten?
Voor deze deelvraag zal er gekeken worden naar de reken-, taal- en spellingsmethode van groep 4 tot en met groep 8. Dit zijn de drie basisvakken die elke dag gegeven worden. De reken-, taal- en spellingsmethode zal bekeken worden door middel van een document onderzoek. Daartoe zal ik het voorwerk doen. Er zal tijdens het documentonderzoek specifiek worden gelet op differentiatie binnen de methodes. Er zal gekeken worden welke criteria de methode stelt om plusleerlingen te onderscheiden. Deze criteria zullen uitgelicht worden om eenduidig te krijgen welke leerlingen geselecteerd kunnen worden voor Levelwerk. Deze criteria zullen met de IB-er besproken worden
- Deelvraag 2: In welk ontwerp kunnen de criteria van verschillende lesmethodes verwerkt worden?
Samen met de IB-er zal gekeken worden in welk ontwerp deze criteria verwerkt kunnen worden. Er wordt gelet op ontwerpen die eenduidigheid kunnen bieden en die eenvoudig toe te passen zijn binnen het onderwijs. Hiervoor zal een korte literatuurstudie gebruikt worden.
- Deelvraag 3: Wat is de mening van de leerkrachten over het ontwerp?
Door middel van een focusgroep interview en via een enquête wordt meerdere malen gevraagd naar de mening van de leerkrachten.
- Deelvraag 4: Wat is de mening van een professional over het ontwerp?
Het ontwerp zal naar een onderwijsbureau worden gestuurd. Dit onderwijsbureau heeft enkele jaren geleden op de onderzoeksschool studiedagen rondom (hoog)begaafdheid verzorgd. Daar er geen expert op de onderzoeksschool is in (hoog)begaafdheid is het contact met dit onderwijsbureau gecontinueerd. Wanneer de onderzoeksschool met onderwijsvragen zat rondom (hoog)begaafdheid werd er contact gezocht met dit onderwijsbureau. Een medewerker zal vanuit dit onderwijsbureau medewerking verlenen. Er is voor een externe professional van een onderwijsbureau gekozen zodat de gevraagde feedback op het ontwerp om leerlingen te selecteren voor Levelwerk neutraal zal zijn. Er zullen ook aanvullende vragen worden gesteld. Bijvoorbeeld: Zijn er zaken die u mist? Dekkt het ontwerp de lading om leerlingen te selecteren? Wellicht zullen er vanuit de enquête ook specifieke vragen komen.

3.3 Ethische aspecten

Vanaf het begin van het onderzoek heeft het 'transparant zijn' altijd boven aan het lijstje gestaan. Door steeds een terugkoppeling te geven wisten de medeonderzoekers wat het van hun vraagt en wat het hen zou opleveren. Het draagvlak voor dit onderzoek is dan ook groot daar er onderzocht gaat worden wat de medeonderzoekers zelf hebben aangegeven te missen. De medeonderzoekers zijn eigenaar van het onderzoeksproces. Transparant zijn is van belang om dit onderzoek te laten slagen. Afzonderlijk van elkaar kunnen de medeonderzoekers hun eigen mening geven. Hierdoor worden ze niet beïnvloedt door anderen. Er is geen tijdsdruk en anonimiteit is gegarandeerd. Dit schept een klimaat van veiligheid (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011).

Hoofdstuk 4. Data-analyse en resultaten

4.1 Inleiding

Voordat er een ontwerp gemaakt kan worden, zal er eerst gekeken worden hoe de methodes leerlingen selecteren die in aanmerking komen om te compacten. Hierbij komen we meteen bij deelvraag 1. Zoals in hoofdstuk 2 beschreven is, stelt Kuipers dat er steeds na iedere toets bekeken moet worden wat het scoringspercentage (>90%) van de leerling is. Wat zeggen de methodes?

4.2 Deelvraag 1

- Hoe selecteren de methodes leerlingen die in aanmerking komen om te compacten?

Rekenen: Bij de rekenmethode 'Pluspunt' worden duidelijke eisen gesteld wanneer een leerling de zogenoemde compact route mag volgen. De rekensterke leerlingen kunnen met gemak het gemiddelde rekenniveau doorlopen. Bij deze leerlingen wordt dan steeds de toets van het volgende blok afgenomen. Een toets bestaat uit vier onderdelen. Het volgende zal er gescoord moeten worden: één onderdeel zal 60-80% goedscore hebben en de drie overige toetsopgaven een goedscore van 80% of meer. Hierop volgend staat exact beschreven welke opgaven in welke lessen gemaakt dienen te worden. Deze leerling houdt daarna nog tijd over om te verrijken met bijvoorbeeld Levelwerk (Beusekom, Fourdraine, & Gool, 2009).

Taal: De taalmethode 'Taal actief' is opgebouwd in vier domeinen. Woordenschat, taal verkennen, spreken & luisteren en schrijven. Taal verkennen wordt op drie niveaus aangeboden. Er is nog een (optioneel) plusboek. Hiermee wordt een vierde niveau aangeboden. De methode geeft aan dat dit gemiddeld voor 15% van de leerlingen geldt, vanuit de normaalverdeling gezien gaat het dus om de (hoog)begaafde leerlingen. De opdrachten binnen taal verkennen starten met een 'eerst verkennen' opdracht. Wanneer deze opdracht goed gemaakt wordt, kan de leerling starten bij de twee **ster opdracht om vervolgens de drie ***ster opdracht te maken. Wanneer in de eerste opdracht fouten worden gemaakt, start de leerling bij de één*ster opdracht en maakt later de twee **ster opdracht. De taalbegaafden, zoals ze in de methode worden genoemd, scannen na de instructie eerst de **ster opdracht om vervolgens aan de slag te gaan met het plusboek. Hiervoor dienen zij nog extra instructie te krijgen. Het plusboek is bedoeld voor het domein taal verkennen en woordenschat. Binnen één thema zijn er samen negen taal verkennen en woordenschat lessen. Binnen de domeinen woordenschat, spreken & luisteren en schrijven is er geen extra materiaal voor de plusleerlingen. Er staat niet beschreven wanneer leerlingen 'toe zijn' aan het plusboek. Er wordt niks beschreven over compacten (Brand, et al., 2012). Het Plusboek van taalactief wordt niet ingezet binnen onze school. Taalbegaafde leerlingen vinden nu op de onderzoeksschool hun uitdaging binnen Levelwerk.

Spelling: De spellingmethode 'Taal actief' maakt ook gebruik van drie differentiatieniveaus. Deze methode heeft een 'korte termijn' werkwijze. Aan het begin van les 1, 3, 5, 7, 9 en 11 wordt na de instructie een dictee gegeven. Wanneer alle woorden van de nieuwe spellingcategorie goed geschreven zijn, mag deze leerling de volgende les zelf verder met het basisniveau twee**ster opdracht om vervolgens de drie***ster opdracht te maken. Leerlingen die één of meer fouten hebben gemaakt binnen de nieuwe spellingcategorie maken via een verlengde instructie eerst de één *ster opdracht, daarna de twee **ster opdracht. Bij spelling wordt geen vierde niveau voor de plusleerlingen aangeboden. Deze leerlingen mogen in de 4e week van het thema, de herhalingsweek,

de plusbladen maken. De methode geeft niet aan welke of wanneer leerlingen tot plusleerlingen behoren (Dannenburg, Horst, Meer, Peeters, & Waard, 2012).

De taal- en spellingmethode biedt geen compact programma aan voor (hoog)begaafde leerlingen. De taalmethode spreekt binnen het domein taal verkennen over taalbegaafde leerlingen. Dit betreft 15% van de leerlingen. Dit past binnen Levelwerk in leerlijn vier en vijf. De rekenmethode geeft duidelijk aan wat een leerling moet beheersen voordat zij de compact route mag volgen. De taal- en spellingmethode geeft dit niet duidelijk aan.

Naar aanleiding van deze analyse zijn de IB-er en ik verder gaan zoeken naar criteria om leerlingen voor Levelwerk te kunnen selecteren. Daar de rekenmethode duidelijke criteria laat zien, hebben we deze methode als uitgangspunt gekozen om criteria voor taal en spelling uit te schrijven. Tijdens deze besprekingen kwamen we erachter dat het goed is om steeds in kleine stappen te selecteren en dit niet te doen naar aanleiding van één toets. Belangrijk is dat er ook gekeken wordt of de leerling goede resultaten kan behalen door middel van verkorte instructies want hiermee wordt juist de lestijd verkort (Drent S. , 2011). Ook kan de leerling hiermee bepaalde leereigenschappen laten zien die beschreven staan in hoofdstuk 2.2: is snel van begrip, maakt grote denk- en leerstappen en beschikt over een goed geheugen (Drent & van Gerven, 2012).

Deze criteria zal nu verwerkt worden in een stappenplan dat eenduidigheid kan bieden voor leerkrachten om leerlingen te selecteren voor Levelwerk.

4.3 Deelvraag 2

- In welk ontwerp kunnen de criteria van verschillende lesmethodes verwerkt worden?

Na een zoektocht op internet hebben de IB-er en ik geen vast schema gevonden waarin plusleerlingen worden geselecteerd. Iedere school doet dit naar eigen inzicht en via eigen beleid. Daar de onderzoeksschool geen beleid heeft, zullen de criteria uit deelvraag 1 gebruikt worden wat nodig is om als plusleerling aan de slag te gaan.

Bij het zoeken naar het juiste schema zijn de IB-er en ik gaan kijken in welk schema een proces weergegeven kan worden. Er zal immers eerst iets behaald worden voordat de volgende stap gezet kan worden. Bij het zoeken naar verschillende schema's waarin bijvoorbeeld leerlingen worden geselecteerd, wordt veelal een stroomschema of flowchart gebruikt. Vooral bij het signaleren van hoogbegaafde leerlingen zien we dat gebruikt wordt. Ons doel is niet dat we willen weten wie er hoogbegaafd zijn, maar welke leerling op zijn eigen niveau zal worden aangesproken.

In een stroomschema worden de stappen en beslissingen die nodig zijn om een proces uit te voeren, weergegeven. De stappen die gemaakt worden, worden verbonden door richtingspijlen of verbindingslijnen (flowchart, z.d.). Dit zou het stappenplan eenduidig voor de leerkrachten kunnen maken. Door krachtige vragen te stellen die eenvoudig met 'ja' of 'nee' kunnen worden beantwoord, zal het proces effectief en efficiënt worden doorlopen (Het stroomschema, z.d.) (Flowcharts, z.d.).

Vervolgens zijn we op zoek gegaan naar vergelijkbare stroomschema's om te zien hoe deze zijn opgebouwd. De criteria die wij in deelvraag 1 hebben gesteld, hebben we nu omgeschreven naar krachtige vragen die eenvoudig door de leerkrachten beantwoord kunnen worden.

Het eerste ontwerp is te vinden in bijlage 2.

4.4 Deelvraag 3

- Wat is de mening van de leerkrachten over het ontwerp?

Na het eerste ontwerp mochten de leerkrachten een eerste feedback geven op het ontwerp. Tijdens dit focusgroep interview kwam naar voren dat het eerste ontwerp vanwege erg kleine letters moeilijk leesbaar is. Daarnaast werd gezegd dat het 'strengere eisen' waren. Vervolgens kwamen er toch vragen over de inhoud na het kritisch lezen van de eerste vragen. Bijvoorbeeld: "Wat wordt er bedoeld met elk onderdeel?" Hierbij heb ik uitgelegd dat er gekeken is naar het registratieformulier van de methodetoetsen. Wanneer toetsen op een juiste manier worden ingevuld geeft dit formulier de verschillende onderdelen/toetsdoelen weer. Dus op elk onderdeel zal hoog gescoord moeten worden om mee te kunnen doen aan Levelwerk. Op dit moment was het belangrijkste dat het schema duidelijk was en hoe ze ermee moesten werken. Hier werd positief op geantwoord. Het ontwerp zal worden aangepast op grootte zodat de leerkrachten/medeonderzoekers het ontwerp kunnen uitproberen in de praktijk. Via een enquête mag er inhoudelijk gereageerd worden.

Zoals hierboven is omschreven moet een stroomschema voldoen aan duidelijke en krachtige vragen die met een ja of nee beantwoord kunnen worden. Deels zijn hier de enquête vragen (bijlage 3) op gebaseerd om te bekijken of een stroomschema het juiste middel is om de criteria uit deelvraag 1 in te verwerken. Ik heb er bewust voor gekozen dat leerkrachten -indien nodig- opmerkingen bij de gesloten vragen mogen plaatsen. Dit is voor mij lastiger te analyseren, maar ik krijg zo wel een beter beeld hoe de stroomschema's gelezen worden.

De uitwerkingen hieronder geven weer dat het stroomschema prima is om de uitgewerkte criteria in te verwerken. Door privé omstandigheden heeft één respondent de enquête niet kunnen invullen.

Enquête Stroomschema	Leerkracht A	Leerkracht B	Leerkracht C	Leerkracht D
Zijn de vragen goed te lezen?				
• rekenen	Ja	Ja	Ja	Ja
• taal	Ja	Ja	Ja	Ja
• spelling	Ja	Ja	Ja	Ja
Zijn de vragen begrijpelijk?				
• rekenen	Ja	Ja	Ja	Ja
• taal	Ja	Ja	Ja	Ja
• spelling	Ja	Ja	Ja	Ja
Zie je een opbouwend proces in de stroomschema's?				
• rekenen	Ja	Ja	Ja	Ja
• taal	Ja	Ja	Nee	Ja
• spelling	Ja	Ja	Ja	Ja
Zijn er nog zaken die je mist?				
• rekenen	Nee	Nee	Nee	Nee
• taal	Nee	Nee	Ja	Nee
• spelling	Nee	Nee	Ja	Nee
Bieden deze stroomschema's eenduidigheid bij het bepalen wie er met Levelwerk mag werken?	Ja	Ja	Nee	Ja

Er werd positief op het stroomschema gereageerd (Bijlage 6). Enkele reacties: "Dit maakt het proces visueel, alle leerlingen doorlopen dezelfde route en er wordt geen onderscheid gemaakt". "Hiermee kunnen meer leerlingen bereikt worden dan alleen hoogbegaafde leerlingen". 'Ideaal om per blok te bekijken wie de verkorte route mag volgen'. 'Hiermee kun je veel beter op niveaus van leerlingen inspelen'.

De leerkrachten zagen wel dat enkele leerlingen die nu met Levelwerk werken in dit stroomschema uitvallen. Daarbij kwam de vraag of het niet te streng is beoordeeld. Daarnaast kwam de vraag: 'Hoe weet je dat een leerling dezelfde resultaten behaalt met een verkorte instructie?' Dit zijn zaken die ik met de leerkrachten zal oppakken tijdens het laatste focusgroep interview.

Eén leerkracht gaf aan dat het wellicht beter is om stap 2 en 3 om te draaien. Dit zou de opbouw nog duidelijker maken.

Op de vraag of er uitzonderingen zijn of gemaakt mogen worden werd als volgt gereageerd: "Wat doen we met slordigheidsfouten? Dit zegt namelijk iets over de werkhouding". "Bij rekenen kunnen er doorrekenfouten gemaakt worden; voor mij geen reden om geen Levelwerk aan te bieden. Wellicht ook kijken naar proces beheersing van de stof?" Algemeen werd vermeld dat we leerlingen toch individueel zullen bekijken naar wat zij aan zouden kunnen. Indien er uitzonderingen gemaakt worden, zullen hier ook goede afspraken over gemaakt moeten worden.

Bij de vraag: "Bieden deze stroomschema's eenduidigheid bij het bepalen wie er met Levelwerk mag werken? Werd drie keer "ja" en één keer 'nee' geantwoord. Hierbij werd de opmerking geplaatst dat de factoren werkhouding/inzet en plannen/evalueren werden gemist. Dit zijn voor deze respondent belangrijke randvoorwaarden om met Levelwerk te werken.

Deze uitwerkingen worden meegenomen in de email naar de professional.

4.5 Deelvraag 4

- Wat is de mening van een professional over het ontwerp?

Daar de medewerker van het onderwijsbureau het erg druk had, heeft hij mij verzocht om telefonisch contact met hem te zoeken (Bijlage 4). In eerste instantie vindt hij de stroomschema's helder en helpend bij het maken van keuzes welke leerlingen in aanmerking komen voor Levelwerk. Echter, hij mist de CITO's binnen de schema's. Methodetoetsen geven zicht op het inhoudelijke aspect wat een leerling kan. De CITO's geven zicht op de denkcapaciteit van de leerling. Leerlingen met een minimale voorsprong van een half jaar zouden ook in aanmerking moeten kunnen komen voor Levelwerk. Daarbij verwijst deze medewerker naar het boek 'De Gids' van Van Gerven (2016). Zij geeft aan dat bij het selecteren van leerlingen om te compacten rekening wordt gehouden met prestaties en leereigenschappen van leerlingen. Wanneer de prestaties van de leerlingen, zowel op methode gebonden toetsen (80% beheersing) als de CITO scores (hoge I of II score), goed zijn, komen zij in aanmerking om te compacten. Daarnaast wordt er gekeken naar de leereigenschappen van de leerling. Bij het kijken naar de prestaties worden (hoog)begaafde onderpresteerders over het hoofd gezien. Zij presteren immers onder de maat. Daarom is het ook belangrijk om naar de leereigenschappen te kijken. Bij (hoog)begaafde onderpresteerders wordt onder andere gekeken naar: het maken van onnodige fouten, te hoog gekozen doelen, het zien van een neerwaartse lijn in prestaties, een hekel hebben aan automatiseren en het snel afgeleid zijn van deze leerlingen (Ahlers,

2016). Hieruit wordt duidelijk dat het stroomschema nog niet compleet is. De medewerker vanuit het onderwijsbureau geeft ook aan dat gekeken zal worden naar het verleden van de leerling. Wanneer een leerling deze voorsprong ook in het verleden heeft gehad, zal er gekeken worden waarom deze leerling deze score niet meer haalt. Er zijn blijkbaar hiaten die opgelost moeten worden. In het gesprek dat ik met deze medewerker heb gehad, geeft hij aan dat werkhouding en leereigenschappen van leerlingen secundaire voorwaarden zijn waarop je leerlingen selecteert. Deze kunnen aangescherpt en verbeterd worden tijdens het werken met Levelwerk. Belangrijk blijft om altijd individueel naar de leerlingen te kijken en te onderzoeken waar wel nog instructie nodig is. Hierdoor kan het stroomschema leerkrachten wel degelijk helpen maar er blijven altijd kleine uitzonderingen: niet één leerling is hetzelfde en ieder heeft dus ook een andere aanpak nodig (Verheijden, 2018).

De stroomschema's worden naar aanleiding van de enquête en de feedback vanuit het onderwijsbureau aangepast (zie bijlage 5) om als laatst te worden beoordeeld door de focusgroep.

Het toevoegen van de CITO's aan het stroomschema is een mooie aanvulling op de stroomschema's. De CITO scores zijn in eerste instantie niet meegenomen omdat Levelwerk selecteert vanuit de methodes. Dit was onze eerste prioriteit bij het selecteren van leerlingen voor Levelwerk. Hierbij blijkt nu, dat we de onderpresteerders over het hoofd zien. Om deze reden zijn de uitslagen van de CITO toetsen ook verwerkt binnen het stroomschema.

4.6 Beoordeling door focusgroep

Naar aanleiding van het gesprek met de medewerker van het Onderwijsbureau, zijn de stroomschema's aangepast. Deze zijn binnen de laatste teamvergadering voorgelegd aan de docenten, de focusgroep. Aan het begin van deze bijeenkomst is kort toegelicht welke ontwikkelingen er plaats hebben gevonden. De stroomschema's worden aandachtig gelezen en bekeken. Er is nu ruimte om te reageren. Aangezien het stroomschema niet geheel nieuw is, wordt er vooral gekeken naar de vernieuwingen. Leerkrachten vinden het erg verhelderend nu de resultaten van de CITO's in het stroomschema zijn verwerkt. Leerlingen vallen nu niet geheel uit wanneer er één keer met een 'nee' is beantwoord. Er wordt nu meer naar de individuele leerling gekeken. Wat heeft de leerling nog nodig om op zijn eigen niveau te blijven werken staat nu centraal in de stroomschema's.

Binnen deze focusgroep bijeenkomst is er nu ruimte om de feedback van de respondenten te bespreken. De vragen vanuit de enquête worden beantwoord.

Hoofdstuk 5. Conclusies en discussie

5.1 Conclusie

Wanneer de antwoorden van de deelvragen worden samengevoegd, ontstaat er een antwoord op de onderzoeksvraag:

Op welke eenduidige manier kunnen leerkrachten op een reguliere school leerlingen selecteren om te werken met Levelwerk?

Door duidelijke criteria te stellen vanuit methodes en CITO resultaten en deze in een stroomschema te plaatsen ontstaat er een eenduidige manier om leerlingen te selecteren die met Levelwerk aan de slag kunnen gaan. Het stroomschema geeft een duidelijk beeld wie er in aanmerking kan komen om met Levelwerk te werken. Voor vervangers en nieuwkomers wordt op deze manier direct duidelijk welk 'beleid' er is om leerlingen te selecteren voor Levelwerk.

Het toevoegen van de CITO resultaten binnen de stroomschema's is zeer verhelderend. Ook onderpresteerders worden hierdoor in beeld gebracht. Het blijft in alle opzichten belangrijk om altijd individueel naar leerlingen te blijven kijken! Iedere leerling is uniek. Dit leidt mij op dit moment naar de theorie van Betts & Neihart (1988; 2010). Zij hebben na jarenlange ervaring in de vorm van observaties en literatuuronderzoeken zes profielen omschreven die betrekking hebben op (hoog)begaafde leerlingen. In 2010 hebben zij deze profielen herschreven. Deze profielen maken het gedrag, gevoelens en behoeftes van (hoog)begaafde leerlingen zichtbaar (Betts & Neihart, 1988).

Het valt mij op dat bij deelvraag 4 de prioriteit van leereigenschappen van de (hoog)begaafde leerling wordt tegengesproken. Enerzijds is het belangrijk om de leerling via zijn leereigenschappen te (her)kennen, anderzijds wordt gezegd dat de leereigenschappen secundaire voorwaarden zijn om leerlingen te selecteren. Binnen de onderzoeksschool zal bekeken worden welke prioriteit de leereigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen krijgen.

Signaleren en vaststellen van de onderwijsbehoeftes blijft een eerste vereiste van leerkracht richting leerling (Gerven, et al., 2016). Dit kan doormiddel van de kindgesprekken die op de onderzoeksschool minimaal twee keer per jaar worden gevoerd via de methodiek van A. de Vreede (Vreede, 2015). Hierdoor blijft de leerling eigenaar van zijn leerproces want voldoende doorzettingsvermogen en taakgerichtheid zijn nodig om iets wat je interessant vindt tot een goed leerproces te brengen (Kieboom, 2015). Op deze manier sluit het onderwijs aan bij de mogelijkheden van de leerling en biedt de onderzoeksschool passend onderwijs.

Dit stroomschema biedt ook duidelijkheid voor ouders en kinderen wanneer zij vragen wanneer er gewerkt mag worden met Levelwerk.

5.2 Aanbevelingen

De onderzoeksschool zal de leereigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen, die onder andere Van Gerven stelt (Van Gerven, 2011), goed onder de loep moeten nemen en beslissen waar deze ingezet en gebruikt gaan worden. Deze leereigenschappen hebben zij reeds in hun bezit. Daarnaast zijn de profielen van Betts & Neihart (1988; 2010) ook waarvol om te bekijken en mee te nemen binnen het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen.

De onderzoeksschool heeft meerdere methodes in bezit waar vanuit les wordt gegeven. Deze methodes zullen bekeken worden zodat leerkrachten, voor (hoog)begaafde leerlingen, nog meer lessen hieruit kunnen compacten.

Groep 3 is in dit onderzoek bewust niet meegenomen binnen deze schema's omdat taal en spelling binnen de aanvankelijke leesmethode zijn geïntegreerd. Om meer eenduidigheid te krijgen, zullen voor groep 3 ook nog stroomschema's gemaakt kunnen worden. Aangezien groep 3 schooljaar 2018-2019 een nieuwe aanvankelijke leesmethode zal aanschaffen, is het nu niet handig om vanuit de huidige methode een stroomschema te maken.

Naast Levelwerk is ook Levelspel, geschikt voor groep 1 & 2, op de onderzoeksschool aangeschaft. Dit zal apart binnen het beleid beschreven worden zodat in de kleutergroepen ook duidelijkheid komt wie er met Levelspel mag werken. Dit zal het beeld compleet maken.

Bij de eerste selectie zijn ouders en leerlingen niet meegenomen omdat het té complex werd om te bepalen wie er dan met Levelwerk mag werken. Echter, het is wel belangrijk om ouders en leerlingen te betrekken bij het onderwijs. De onderzoeksschool heeft eigenaarschap bij leerlingen hoog in het vaandel staan door middel van kindgesprekken. Dit wordt uitgevoerd aan de hand van de methodiek 'Teken je gesprek' van A. de Vreede (Vreede, 2015). Levelwerk zal onderdeel kunnen worden binnen deze gesprekken om leerlingen op een juiste manier te begeleiden. De gesprekken worden samen met de leerlingen tijdens een oudergesprek besproken. Op deze manier zullen de ouders er ook bij betrokken worden.

Daarnaast is het aan te bevelen om het DHH opnieuw in te zetten binnen de onderzoeksschool. Het DHH is een interactief instrument dat leerkrachten ondersteunt bij de begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen. Hierbij wordt ook input van ouders gevraagd. Daarnaast is het DHH gericht op de mening en inbreng van de (hoog)begaafde leerling (Gerven & Drent, Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid, 2004). Dit sluit aan bij de onderzoeksschool.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Op dit moment zal de onderzoeksschool ervaring opdoen door het werken met Levelwerk. Daarna kan er onderzocht worden of (hoog)begaafde leerlingen worden aangesproken op hun onderwijsbehoeftes en hoe Levelwerk optimaal ingezet kan worden om leerlingen hun leergrenzen op te laten zoeken om het leerproces te verbeteren (Van Gerven, 2011).

De plusboeken en plustoetsen van Taal actief worden op dit moment niet of niet op de juiste manier gebruikt binnen de onderzoeksschool. De handleiding van Taal actief geeft aan dat in de plustoets de themadoelen en themawoorden op een hogere kennis- en begripsniveau worden getoetst. Dit past binnen de taxonomie van Bloom (SLO, Taxonomie van Bloom, 2018). Wellicht is het goed om te bekijken of dit materiaal regelmatig correct gebruikt kan worden voor (hoog)begaafde leerlingen.

5.3 Reflectie

Reflectie op het ontwerp

Dit stroomschema is enkel toepasbaar op scholen die dezelfde methodes naast Levelwerk gebruiken. Daarnaast is dit beleidsmatig een schema dat op de onderzoeksschool gebruikt gaat worden om leerlingen te selecteren voor Levelwerk. Niet alle scholen zullen dezelfde criteria hanteren om leerlingen te selecteren. Wanneer methodes vervangen worden, zullen de stroomschema's ook worden aangepast. De stroomschema's bieden op dit moment voor een korte termijn een oplossing. De methodes die nu op de onderzoeksschool gebruikt worden zullen binnen vijf jaar weer vernieuwd worden.

De vele overlegmomenten met de IB-er waren erg fijn. Het delen van ideeën brachten ons tot een hoger niveau waardoor deze stroomschema's zijn ontstaan. Binnen een feedbackmoment werd aangegeven dat het goed is hoe ik iedereen die mee doet binnen dit onderzoek betrek bij alles.

Ik was blij met een aantal vragen die gesteld werden via de enquête. Hierdoor zag ik dat de stroomschema's nog niet voldeden aan ieders verwachtingen. Deze vragen die door de respondenten werden gesteld, werden binnen het laatste focusgroep overleg op een neutrale manier beantwoord waardoor iedere respondent in zijn waarde werd gelaten.

Reflectie op het proces

Binnen dit praktijkgericht onderzoek was het belangrijk om mezelf kwetsbaar op te stellen. Hierdoor heb ik de medeonderzoekers de ruimte gegeven om kritische vragen te kunnen en mogen stellen. Het tijdsbestek waarin dit proces heeft plaatsgevonden was niet geheel ideaal. Aan het eind van het schooljaar hebben leerkrachten het enorm druk met het afnemen van de laatste toetsen, het schrijven van rapporten en het voeren van oudergesprekken. Idealiter was het beter geweest om dit onderzoek eerder in het schooljaar uit te voeren. Ik voelde me vaak bezwaard om de respondenten 'lastig' te vallen met mijn onderzoek. Doordat de respondenten hebben ervaren dat zij als medeonderzoekers werd beschouwd, werd er niet negatief gereageerd dat dit onderzoek aan het eind van het schooljaar werd afgerond.

Het toevoegen van de CITO resultaten was een waardevolle feedback. Gek, dat ik daar niet eerder aan had gedacht. Ik heb mezelf vaker afgevraagd hoe we de onderpresteerders een plaats konden geven binnen de onderzoeksschool, maar ik kwam er niet op hoe we dit konden doen. Door het toevoegen van de CITO resultaten komt dit aspect verder naar voren. Het ontdekken van onderpresteerders is een lastig proces omdat niet iedere (hoog)begaafde leerling dit op dezelfde manier laat zien. (Drent & van Gerven, 2012)

Het telefonisch gesprek is lastig te analyseren. Tijdens het gesprek zijn er aantekeningen gemaakt om van het gesprek later een verslag te kunnen maken. Het was beter geweest om elkaar te ontmoeten en het gesprek op te nemen.

Het schrijven van het onderzoek was voor mij een lastig proces waarbij ik soms door de bomen het bos niet meer zag. Door kritische vragen vanuit mijn studiebegeleidster en de Critical Friends werd het verslag steeds meer één geheel. Door de feedback met de theorie te combineren kon ik steeds meer keuzes maken binnen mijn onderzoekverslag. De theorie over (hoog)begaafdheid is zeer

interessant en vaak gelijk toepasbaar in de praktijk. Het helpt mij om mijn collega's te begeleiden en te verrijken binnen het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen.

Door het verslag nu terug te lezen, mag ik best trots zijn op wat we bereikt hebben. Zodat ook (hoog)begaafde leerlingen onderwijs op maat mogen verwachten waarin zij zich kunnen ontwikkelen en ontplooien.

Nawoord

Het directieteam is erg dankbaar voor het werk dat is verzet. Hiermee is tevens ook een start gemaakt voor het schrijven van een beleid voor de onderzoeksschool. Ze begrijpen dat (hoog)begaafde leerlingen meer aandacht verdienen dan dat ze nu krijgen. Het begin is gemaakt, dit zal nu verder worden uitgediept. Schooljaar 2018-2019 mag ik binnen de onderzoeksschool aan de slag gaan als begaafdheidsspecialist. Hiervoor is ruimte binnen de formatie gemaakt. Ik vind het bijzonder dat ik hiermee aan de slag mag. Ik ben erg dankbaar voor het vertrouwen dat ik krijg en ik zie uit naar een vruchtbare samenwerking binnen het team van de onderzoeksschool.

Via deze weg wil graag een woord van dank uitspreken aan alle respondenten die hebben meegewerkt aan dit onderzoek, met name om de tijd die ze hiervoor hebben vrijgemaakt. Ik besef dat dit niet altijd eenvoudig is geweest.

Mijn dank gaat ook uit naar Anja van Schijndel, mijn studiebegeleidster. Het was fijn om regelmatig contact te hebben. Bedankt voor je geduld en gerichte feedback waardoor het verslag steeds concreter werd.

Ook bedank ik de 'Critical Friends'; door hun kritische blik kon ik mijn verslag verder aanscherpen.

Last but not least, het thuisfront. Bedankt voor jullie geduld en tijd. Enige tijd heeft dit onderzoek thuis op nummer één gestaan. Zonder die tijd en ruimte die ik heb ontvangen om aan het onderzoek te werken, was het me niet gelukt.

Literatuurlijst

- A. Ros, J. C. (2015). *Gemotiveerd leren en lesgeven*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Ahlers, L. (2016). Compacten van de leerstof. In E. v. Gerven, *De Gids* (pp. 143-153). Nieuwolda: Leuker.nu BV.
- Bekker, E. (sd). *Scope*. Opgeroepen op mei 11, 2018, van expertise centrum hoogbegaafdheid: <http://expertisecentrumhoogbegaafdheid.nl/blogs/article/14526/hoogintelligent-of-hoogbegaafd>
- Berg, E. v., & Kouwenhoven, W. (2008). Ontwerponderzoek in vogelvlucht. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 20-26.
- Betts, & Neihart. (1988). Profiles of the gifted and talented. *Giftes Child Quarterly*, 248-253.
- Beusekom, N., Fourdraine, A., & Gool, A. v. (2009). *Methode Pluspunt, versie 3*. 's-Hertogenbosch: Malmberg.
- Brand, A. v., Dannenburg, W., Elsäcker, W. v., Groot, A. d., Lansink, C., Manders, D., et al. (2012). *Methode Taal actief, taal*. 's-Hertogenbosch: Malmberg.
- Dannenburg, W., Horst, M. t., Meer, K. v., Peeters, G., & Waard, J. v. (2012). *Methode Taal Actief, spelling*. 's-Hertogenbosch: Malmberg.
- Deci, & Ryan. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation Social Development and Well-Being. *American Psychologist*, 68-78.
- Drent, S. (2011). Compacten. In E. v. Gerven, *Handboek Hoogbegaafdheid* (pp. 75-85). Assen: Van Gorcum.
- Drent, S., & van Gerven, E. (2012). *Passend onderwijs voor begaafde leerlingen*. Assen: Van Gorcum.
- Dweck, C. S. (2016). *Mindset, de weg naar een succesvol leven*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Eyre, D. (2007). Structures Tinkering: Improving Provision for the Giftes in Ordinary Schools. *Gifted and Talentes International*, 31-38.
- flowchart*. (z.d.). Opgeroepen op 10 10, 2018, van www.smartdraw.com: <https://www.smartdraw.com/flowchart/>
- Flowcharts*. (z.d.). Opgeroepen op juli 30, 2018, van [let.rug.nl](http://www.let.rug.nl): <http://www.let.rug.nl/nerbonne/teach/grafisch/flowcharts/>
- Gerven, E. v., & Drent, S. (2004). *Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid*. Utrecht: Lemma.
- Gerven, E. v., Weterings, A., der, D. K., Houkema, D., Verkaik, D., Janson, D., et al. (2016). *De Gids*. Nieuwolda: Leuker.nu BV.
- Het stroomschema*. (z.d.). Opgeroepen op juni 25, 2018, van rcs-consultancy: <http://www.rcs-consultancy.net/html/artikelen/stroomschema.html>

- J. Barendrecht, F. v. (sd). Opgeroepen op april 2, 2017, van slimpuls: <http://www.slimpuls.nl/topdown>
- Kieboom, T. (2015). *Hoogbegaafd. Als je kind (g)een Einstein is*. Tielt, België: Uitgeverij Lannoo.
- Kuipers. (2013). *Levelwerk*. Drachten: Eduforce.
- Kuipers, J. (2017). *Eduforce*. Opgeroepen op 06 12, 2018, van Levelwerk: <https://www.eduforce.nl/blog/post/levelwerk-hoe-kun-je-compacten/>
- Kuipers, J. (2016). Passend klassenmanagement voor excellente en (hoog)begaafde leerlingen. In E. v. Gerven, *De Gids* (pp. 113-123). Nieuwolda: Leuker.nu BV.
- L. van Nijnatten, I. t. (2015, januari 11). Opgeroepen op april 2, 2017, van edu en ik: <http://edu-en-ik.nl/publicaties/hoogbegaafdheid/onderwijs/top-down-denken-onderwijs-en-opvoeding/>
- Lange, R. d., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Apeldoorn: Garant.
- Levelwerk. (2015). *Levelwerk*. Opgeroepen op 06 14, 2018, van <http://www.levelwerk.nl/wat-is-levelwerk/>
- M. Vansteenkiste, E. S. (2007, februari). Willen, moeten en structuur in de klas : over het stimuleren van een optimaal leerproces. *Begeleid zelfstandig leren* , pp. 37 - 58.
- Mönks, & Ypenburg. *Triadisch interdependentiemodel Renzulli/Mönks*.
- NLP-Groningen. (z.d.). *Leercirkel van onbewust onbekwaam naar bewust bekwaam*. Opgeroepen op 07 04, 2018, van NLP-Groningen: <https://www.nlp-groningen.com/leercirkel-van-onbewust-onbekwaam-naar-bewust-onbekwaam-naar-bewust-bekwaam-en-naar-onbewust-bekwaam/>
- OCW, m. v. (z.d.). *Passend onderwijs*. Opgehaald van Over passend onderwijs: www.passendonderwijs.nl
- ontwerponderzoek in de praktijk*. (sd). Opgeroepen op 05 26, 2018, van Scribd.nl: <https://www.scribd.com/document/144126666/Ontwerponderzoek-in-de-Praktijk-Deel-1>
- P. Groenewegen, L. v.-M. (2014). *Slim onderwijs doe je zó*. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies.
- Peet, A., & Everaert, H. (2013). *Lessen in onderzoek*. Meppel: Uitgeverij Agiel.
- SLO. (2009). Opgeroepen op 06 06, 2018, van TULE inhouden en activiteiten: <http://tule.slo.nl/Bewegingsonderwijs/F-L57a.html>
- SLO. (2009). Opgeroepen op 06 06, 2018, van TULE: <http://tule.slo.nl/RekenenWiskunde/F-L26.html>
- SLO. (sd). *Passend onderwijs*. Opgeroepen op 05 23, 2018, van talentstimuleren.nl: <https://talentstimuleren.nl/beleid/passend-onderwijs>

SLO. (2018). *Taxonomie van Bloom*. Opgeroepen op 05 14, 2018, van talentstimuleren.nl: <https://talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/rijke-leeractiviteiten/taxonomie-van-bloom>

Termeer, P. (2011). Verrijkingsonderwijs. In E. V. Gerven, *Handboek Hoogbegaafdheid* (pp. 87-101). Assen: Van Gorkum.

Toorenburg, W. L. (2005). *Hoogbegaafd, nou en?* Amsterdam: Samsara Uitgevestig bv.

Van Gerven, E. (. (2011). *Handboek Hoogbegaafdheid*. Assen: Van Gorkum.

Verheijden, S. (2018, juni). (M. Koedam, Interviewer)

Vreede, A. d. (2015). *Teken je gesprek over gedrag. Maak je gesprek visueel*. Bellingwolde: Pica.

Bijlagen

Bijlage 1: Lege enquête vooronderzoek

Heb jij een of meer (hoog)begaafde leerling(en) in de klas: ..

Voor mijn onderzoek wil ik graag een beginsituatie schetsen om helder te krijgen waar eventueel knelpunten kunnen liggen met betrekking tot het onderwijs voor de hoogbegaafde leerlingen.

Hieronder volgen enkele schaalvragen (1= helemaal niet, 10= heel erg goed) met daarbij de bijbehorende openvragen.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	In hoeverre kan jij een (hoog)begaafde leerling herkennen?										
1a	Wat gaat goed?										
1b	Waar heb jij nog behoefte aan?										
2.	In hoeverre weet jij hoe je een (hoog)begaafde leerling het best kunt begeleiden?										
2a	Wat gaat goed?										
2b	Waar heb jij nog behoefte aan?										
3.	In hoeverre is de organisatie in de klas zo geregeld dat er tijd is voor instructie/evaluatie voor de (hoog)begaafde leerling?										
3a	Wat gaat goed?										
3b	Waar heb jij nog behoefte aan?										
4.	Welk cijfer geef je het materiaal dat beschikbaar is voor de (hoog)begaafde leerling?										

4a	Wat gaat goed?		
4b	Waar heb je nog behoefte aan?		
5.	Gebruik jij het DHH?	ja	nee
5a	Wat gaat goed?		
5b	Waar heb jij behoefte aan?		
6.	Waar heb jij het meeste behoefte aan op het gebied van (hoog)begaafdheid in jouw klas?		
7.	Waar is behoefte aan op het gebied van (hoog)begaafdheid binnen de school?		
8.	Hoe zou het (hoog)begaafdheid onderwijs volgens jou uit moeten zien?		

Dit is het eind van de enquête.

Heel hartelijk bedankt voor de medewerking.

Bijlage 2: Eerste ontwerp

De stroomschema's zijn op de te vragen via

Manda.koedam@innovo.nl

Bijlage 3: Lege enquête stroomschema's

Hallo allemaal,

Hieronder vinden jullie stroomschema dat duidelijkheid moet bieden wie er met Levelwerk kan werken. Willen jullie uit iedere groep met 2 leerlingen (1 jongen, 1 meisje) de stroomschema uitproberen. Graag zie ik waar deze leerling per stroomschema op uit is gekomen.

Willen jullie daarna de volgende vragen beantwoorden?

1. Zijn de vragen goed te lezen?

- stroomschema rekenen:
- stroomschema taal:
- stroomschema spelling:

2. Zijn de vragen begrijpelijk?

- stroomschema rekenen:
- stroomschema taal:
- stroomschema spelling:

3. Zie je een opbouwend proces in de stroomschema's?

- stroomschema rekenen:
- stroomschema taal:
- stroomschema spelling:

4. Zijn er stappen die je mist?

- stroomschema rekenen:
- stroomschema taal:
- stroomschema spelling:

5. Er zijn altijd wel uitzonderingen waar rekening meegehouden moet worden. Bijvoorbeeld: leerling X. maakt toevallig een of twee slordigheidfoutjes. Hoe gaan we hier mee om? Ben je nog een uitzondering tegen gekomen?

6. Heb je nog aanvullingen op deze stroomschema's?

-

7. Bieden deze stroomschema's eenduidigheid bij het bepalen wie er met Levelwerk mag werken?

Ja/ Nee

8. Ruimte voor feedback:

Bijlage 4: Contact met professional

Telefonisch contact tussen S. en onderzoeker.

S. kent de onderzoeksschool. Toch is er eerst aan het begin van het gesprek eerst een korte toelichting gegeven van de probleemstelling op school.

S. beantwoordt gelijk de hoofdvraag. Hij vindt de stroomschema's helder en helpend bij het maken van keuzes. Daarnaast voegt S. toe dat het ook belangrijk is om de CITO toetsen ernaast te leggen. CITO's geven namelijk een beeld van inzicht & toepassing. Leerlingen die meer dan een 1/2 jaar voorsprong laten zien mogen dan volgens S. ook meegenomen worden met het werken van Levelwerk. Leerlingen die in het verleden ook een voorsprong hebben gehad hebben via de CITO toetsen wel een bepaald denk niveau laten zien. Bij deze leerlingen is het belangrijk om te bekijken of zij nog hiaten hebben binnen het onderwijsaanbod. Eventueel kunnen deze leerlingen door Levelwerk weer opnieuw worden uitgedaagd.

Methodetoetsen geven zicht op het inhoudelijke aspect wat een leerling kan. De CITO's geven zicht op de denkcapaciteit van de leerling. De CITO's signaleren de leerlingen met een hogere cognitie. Valt deze leerling bij bijvoorbeeld rekenen meetkunde, uit dan kan er nog gecompact worden m.u.v. meten. Hier heeft leerling nog moeite mee. Op deze manier kan er gerichter gekeken worden naar wat een leerling nodig heeft en welke hiaten er zijn. Belangrijk blijft dat er altijd individueel naar leerlingen moet worden gekeken. Daarbij de vraag stellen: "Waar is wel instructie nodig?" Bij een hogere CITO uitslag is het altijd verantwoord om te compacten en te verrijken.

Waar binnen het stroomschema zouden we de uitslagen van de CITO toetsen kunnen plaatsen?

S. zou zelf beginnen met een schifting binnen de resultaten van de CITO toetsen.

Welke leerlingen heeft een minimale voorsprong van 1/2 jaar?

Zeker meenemen wanneer een leerling in het verleden ook een voorsprong heeft gehad, onderpresteren. Zorg dat de hiaten worden gedicht.

Op de vraag of de werkhouding van de leerlingen moet worden meegenomen binnen het stroomschema geeft S. aan dat de werkhouding juist wellicht wordt verbeterd nav Levelwerk. Werkhouding is hierbij een secundaire voorwaarde.

Bijlage 5: Uiteindelijke ontwerp

Zie de volgende drie pagina's

De stroomschema's zijn op de te vragen via

Manda.koedam@innovo.nl

Bijlage 6: Uitwerking enquête

Enquête Stroomschema	Leerkracht A	Leerkracht B	Leerkracht C	Leerkracht D
Zijn de vragen goed te lezen?				
• rekenen	Ja	Ja	Ja	Ja
• taal	Ja	Ja	Ja	Ja
• spelling	Ja	Ja	Ja	Ja
Zijn de vragen begrijpelijk?				
• rekenen	Ja	Ja	Ja	Ja ⁱ
• taal	Ja	Ja ⁱⁱ	Ja	Ja
• spelling	Ja	Ja	Ja	Ja ⁱⁱⁱ
Zie je een opbouwend proces in de stroomschema's?				
• rekenen	Ja ^{iv}	Ja	Ja	Ja
• taal	Ja	Ja	Nee	Ja
• spelling	Ja ^v	ja	Ja	Ja
Zijn er nog zaken die je mist?				
• rekenen	Nee	Nee ^{vi}	Nee	Nee
• taal	Nee	Nee	Ja ^{vii}	Nee
• spelling	Nee	Nee	Ja ^{viii}	Nee
Uitzonderingen?	ix	-	x	xi
Andere aanvullingen?	-	xii	-	
Bieden deze stroomschema's eenduidigheid bij het bepalen wie er met Levelwerk mag werken?	Ja	Ja ^{xiii}	Nee ^{xiv}	Ja ^{xv}
Ruimte voor overige feedback.	xvi	xvii		

ⁱ Ik vind de tweede vraag wel erg lastig omdat er naar een inschatting (dus mening) gevraagd wordt. Hoe objectief is dat? Of moet ik dat dan uitproberen?

ⁱⁱ Hoe kun je vooraf zien welke leerlingen je gaat plaatsen in dit stroomschema. Bij rekenen is dit duidelijk, zij maken de een toets vooruit. Maar hoe ga je dit doen bij spelling en taal? Deze vakken worden pas achteraf getoetst.

ⁱⁱⁱ Bij de derde stap staat: Dictee van les 1, 3, 5, 7, OF 9 goed; ik snap uiteraard wat je bedoelt, maar wellicht woordje 'of' vervangen. Nu zou je kunnen lezen dat maar 1 van al die dicties goed hoeft te worden gemaakt. En hier misschien ook percentage/aantal goed noemen?

^{iv} stap 2 kan wellicht beter na stap 3.

^v Ook hier overwegen om stap 2 & 3 te ruilen.

^{vi} Het zal wel tijd kosten om zelf hierin een structuur te vinden.

^{vii} waarom alleen de plustoets? De lessen in het plusboek van groep 5-6 wijken nogal van de reguliere lessen, er wordt minder aandacht besteed aan de basisstof. Persoonlijk vind ik deze basisstof te belangrijk om over te stappen op het plusboek. Ik heb een half jaar met het plusboek gewerkt en zowel ikzelf als de leerlingen vonden het een minder zinvolle aanvulling. Dan laat ik liever *** maken in combinatie met. Levelwerk.

^{viii} Ik ben van mening dat spellingregels moeten worden onderhouden. Ik laat leerlingen ***opdrachten maken tijdens de verwerkingslessen. Daarna is er ruimte voor Levelwerk.

^{ix} Slordigheidfouten zegt iets over de werkhouding van de leerling, zeker wanneer dit frequent voorkomt. Binnen het team wel afspraken maken over mogelijke uitzonderingen.

^x Bij rekenen kunnen er doorrekenfouten worden gemaakt, voor mij geen reden om geen Levelwerk aan te bieden. Laat deze leerlingen tijdens de instructielessen meedoen om te checken of de lesstof echt beheerst

wordt. Bij taal en spelling kan er voor gekozen worden om ** en *** te maken als een leerling een onderdeel onvoldoende beheerst

^{xi} Streng naar percentage kijkend zou geen van onze groep leerlingen bij laatste twee rekentoetsen in aanmerking komen voor Levelwerk, terwijl ik wel denk dat het goed voor ze is. Ik kijk dan liever kritisch naar de onderdelen van de toets. (3 van de 4 onderdelen bv WEL op 80% norm.)

^{xii} Bij het stroomschema van spelling staat beschreven dat leerlingen 80 tot 100 procent goed gescoord moeten hebben, maar bij de resultaten monitor is 80procent al oranje. Houd je dan de kleuren van de methode aan of 80-100 percentage?

^{xiii} Zodra alle collega's het op dezelfde manier uitvoeren wel. Het is super fijn dat jij volgend jaar hier meer aandacht aan kan besteden tijdens je tijd voor specialisme. Hierdoor kun jij ook collega's beter begeleiden om bijstaan zodra er vragen komen.

^{xiv} Ik mis de factor werkhouding/inzet en plannen/evalueren. Dit zijn belangrijke randvoorwaarden die heel belangrijk zijn om met Levelwerk te mogen werken. Ik vind het wel een fijne handreiking om erbij te gebruiken.

^{xv} Maar ik denk wel dat we niet moeten vergeten kritisch naar individuele leerlingen te kijken die voor een groot deel (volgens dit schema)niet aan Levelwerk toe komen, terwijl zij daar volgens mij wel geschikt voor zijn en daar hun uitdaging in vinden.

^{xvi} Je maakt via deze stroomschema's het proces veel meer visueel en hierdoor doorloopt de leerkracht bij iedere leerlingen dezelfde route en maak je geen onderscheid. Ook duidelijk dat bij elk stroomschema stap 1 hetzelfde is. Ook is dit schema snel leesbaar en goed toe te passen voor vervangers.

^{xvii} Ik ben erg enthousiast over deze stroomschema's. Ik denk dat je hierdoor meer kinderen kan bereiken dan alleen de hoogbegaafde. Je kan namelijk per blok kijken wie er de verkorte route mag maken in de klas. Hierdoor kun je veel beter op de niveaus van leerlingen inspelen.